

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

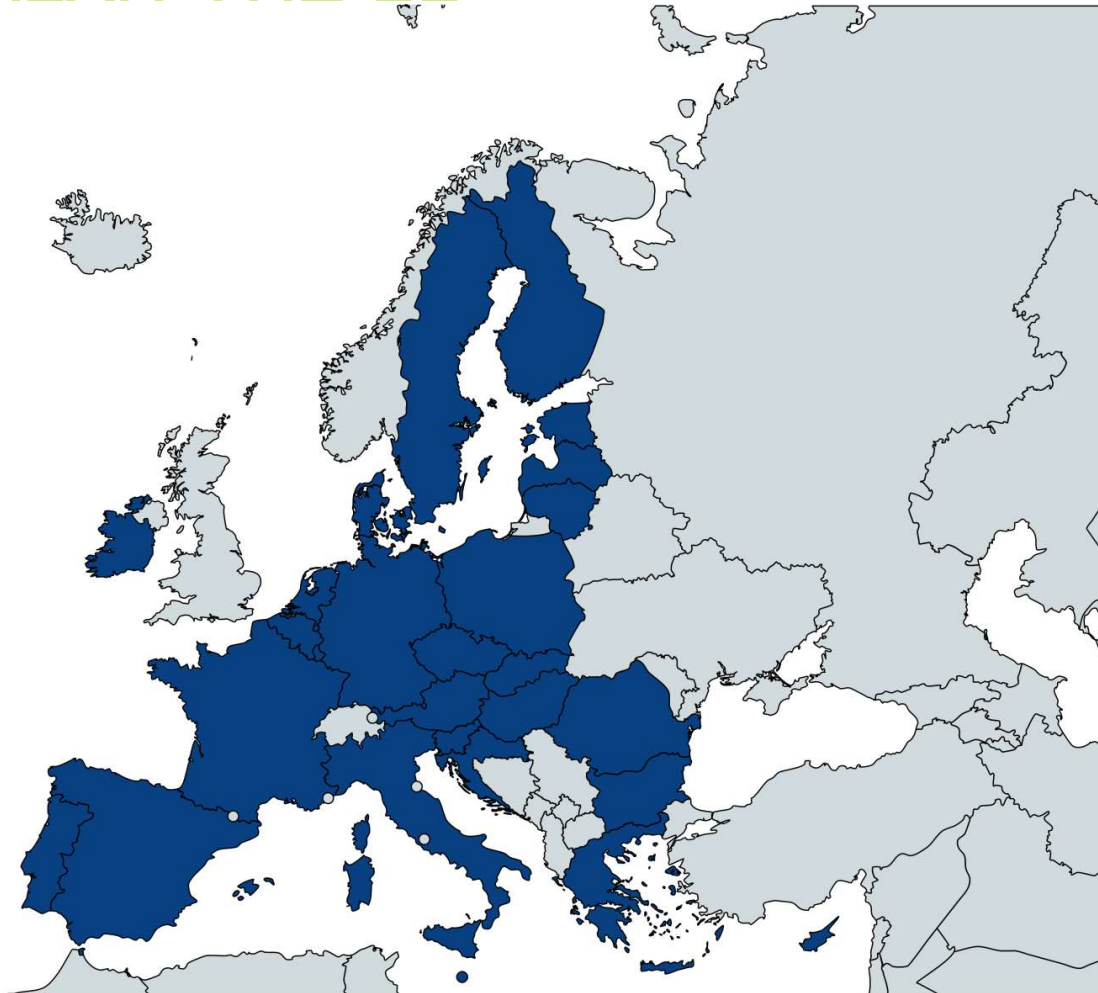
ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ -
ΕΠΙΣΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΤΡΙΑ ΣΤΟ EUROPA-INSTITUT, SAARLAND
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΤΟΥ ECECRIL

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΕΕ) ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ - ΠΑΝΤΕΙΟΝ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ

Created with mapchart.net ©

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ - ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΕ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΕ

- ▶ ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ: 27
- ▶ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 447,007,596 (1.1.2022)
- ▶ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ: Μαζί με τις ΗΠΑ και την Κίνα, η ΕΕ είναι ένας από τους 3 κυριότερους παγκόσμιους παράγοντες στον τομέα του διεθνούς εμπορίου. Το ευρώ είναι το επίσημο νόμισμα των 19 από τις 27 χώρες μέλη της ΕΕ (ΕΥΡΩΖΩΝΗ).
  - ▶ ΑΕΠ: \$16,6 τρισ. ["World Economic Outlook database: October 2022". IMF.org. International Monetary Fund. Πρόσβαση 11.10.2022](#) [\$18.292 τρισ. (["World Economic Outlook Database, October 2019". IMF.org. International Monetary Fund. \(Πρόσβαση 13.1.2020\)](#)].
  - ▶ ΑΕΠ ανάπτυξη: 2,3% (2018), 1,7% (2019), -5,9% (2020), 5,4% (2021): ["World Economic Outlook Database, April 2020". IMF.org. International Monetary Fund \(Πρόσβαση 16.4.2020\)](#).
  - ▶ ΑΕΠ ανά τομέα: Γεωργία: 1.5%, Βιομηχανία: 24.5%, Υπηρεσίες: 70.7% (εκτιμήσεις 2016): ["The World Factbook - Central Intelligence Agency". www.cia.gov \(Πρόσβαση 13.10.2016\)](#).
  - ▶ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Γεωργία: 5%, Βιομηχανία: 21.9%, Υπηρεσίες: 73.1% (εκτιμήσεις 2014): ["The World Factbook - Central Intelligence Agency". www.cia.gov \(Πρόσβαση 13.10.2016\)](#).
  - ▶ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΟΡΙΟΥ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ: **9.8% (2013)**: ["The World Factbook - Central Intelligence Agency". www.cia.gov \(Πρόσβαση 13.10.2016\)](#), **21.6%** (ΕΥ27, εκτιμ. 2018): ["People at risk of poverty or social exclusion". ec.europa.eu/eurostat. Eurostat \(Πρόσβαση 2.2.2020\)](#)

ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΧΩΡΕΣ

A.

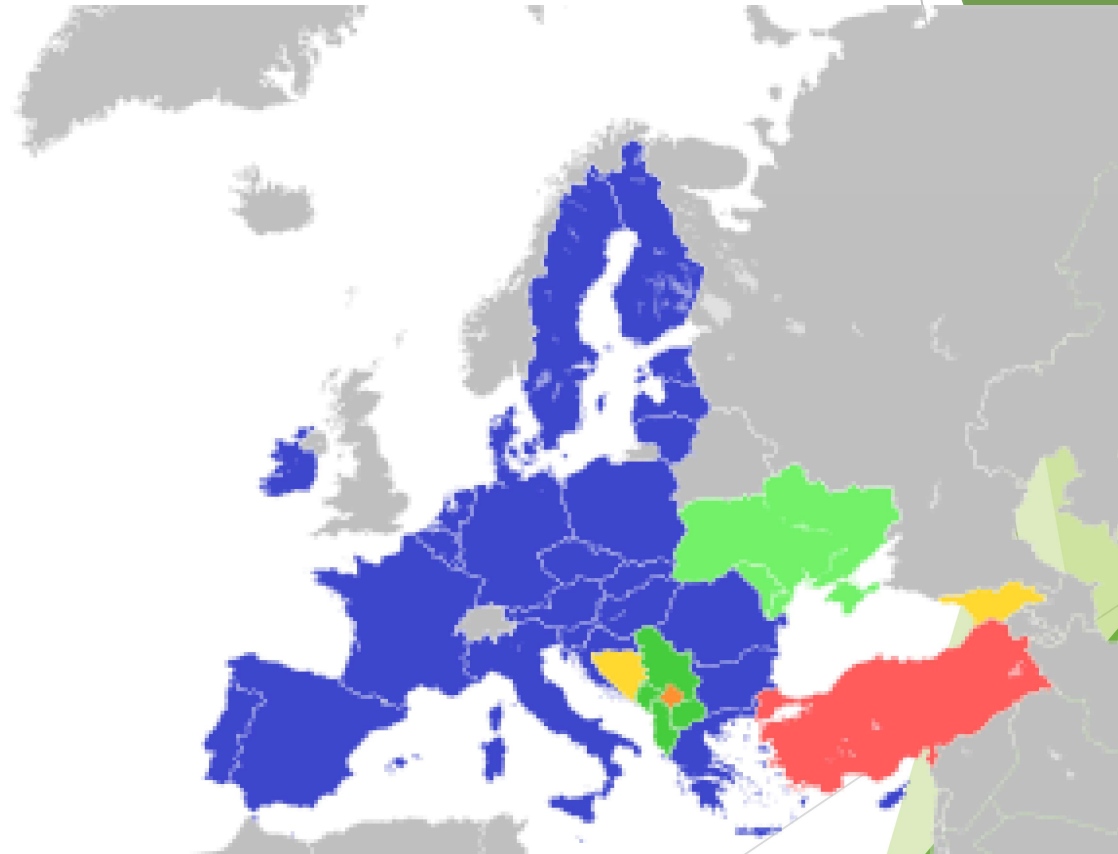
- 1. ΑΛΒΑΝΙΑ
- 2. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
- 3. ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ
- 4. ΜΟΛΔΑΒΙΑ
- 5. ΟΥΚΡΑΝΙΑ
- 6. ΣΕΡΒΙΑ
- 7. ΤΟΥΡΚΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ - ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

B.

- 1. ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ
- 2. ΓΕΩΡΓΙΑ
- 3. ΚΟΣΟΒΟ

► ΣΤΑΔΙΟ ΤΩΝ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ
ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΝΤΑΞΗ
ΧΩΡΕΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ - ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ / ΔΙΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

▶ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

▶ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΡΓΑΝΟ

Το οποίο ρυθμίζει άμεσα

- ▶ Τη Συμπεριφορά και τις Συναλλαγές μεταξύ των Κρατών-Μελών
- ▶ Και είναι είτε ανεξάρτητο από τα Κράτη-Μέλη του ή
- ▶ Αποφασίζει δια πλειοψηφίας των αντιπροσώπων των Κρατών που το αποτελούν

▶ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

▶ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΡΓΑΝΟ

- ▶ Ρυθμίζει τη Συμπεριφορά των εθνικών οργάνων
- ▶ Τα οποία διέπουν τη συμπεριφορά και τις συναλλαγές των Κρατών-Μελών

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

- ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ: 2009
- ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΕ (ΣΕΕ)
- ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΕ (ΣΛΕΕ)

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ, ΟΔΗΓΙΕΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ - ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
(EURATOM)

ΆΛΛΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ
ΠΗΓΕΣ, ΟΠΩΣ ΙΔΙΩΣ Ο:

- ΧΑΡΤΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΟΙ
ΟΠΟΙΕΣ ΣΥΝΑΦΘΗΚΑΝ
ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ
ΤΗΣ ΕΕ

ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΕ

ΑΡΘΡΟ 13 ΣΕΕ

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (οι 705 (πριν το Brexit ήταν 751) άμεσα εκλεγμένοι ευρωβουλευτές εκπροσωπούν τους ευρωπαίους πολίτες),
- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (όπου συνεδριάζουν οι ηγέτες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, θέτει τις γενικές προτεραιότητες της ΕΕ),
- το Συμβούλιο (αντιπροσωπεύει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, και όπου οι κυβερνήσεις προασπίζουν τα εθνικά συμφέροντα των χωρών τους),
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Επιτροπή) (τα μέλη της διορίζονται από τις εθνικές κυβερνήσεις, και προωθεί τα συμφέροντα της ΕΕ ως συνόλου),
- το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εξασφαλίζει την τήρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας),
- η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (είναι υπεύθυνη για την ευρωπαϊκή νομισματική πολιτική),
- το Ελεγκτικό Συνέδριο (ελέγχει τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της Ένωσης).

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Δεν είναι δυνατή η εφαρμογή του σε Κράτη-Μέλη που δεν το εφαρμόζουν

Αλλά υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ του ενωσιακού και εθνικού δικαστικού συστήματος

Οι εθνικές δικαστικές αποφάσεις για ζητήματα ενωσιακού δικαίου εκτελούνται ως εάν επρόκειτο για εθνικούς νόμους

Άμεση εφαρμογή του συνόλου του ενωσιακού δικαίου

Τα Κράτη-Μέλη ευθύνονται εάν παραβιάζουν το ενωσιακό δίκαιο με τη νομοθεσία τους, την διοίκηση ή του δικαστικού σώματος

Γεγονός που αφενός καθιστά τις παραβιάσεις δαπανηρές, και αφενός συνιστά αρνητική προβολή για τους θεσμούς που έκαναν τις παραβιάσεις

Πως γίνεται Κράτος Μέλος της ΕΕ (άρθρο 49 ΣΕΕ)

- ▶ Αφορά τα ευρωπαϊκά κράτη τα οποία σέβονται και προωθούν τις βασικές αξίες της ΕΕ (άρθρο 2 ΣΕΕ)
- ▶ Τα οποία μπορούν να υποβάλλουν αίτηση στο Συμβούλιο
  - ▶ Το οποίο **αποφασίζει ομόφωνα** αφού ζητήσει τη **γνώμη της Επιτροπής** και κατόπιν **έγκρισης με πλειοψηφία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**
  - ▶ Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που έχουν συμφωνηθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο („Κριτήρια Κοπεγχάγης-Copenhagen criteria“)
- ▶ Αναγκαίες προσαρμογές των Συνθηκών (πρωτογενές δίκαιο) με τους όρους της προσχώρησης – συμφωνία μεταξύ των Κρατών Μελών και του αιτούντος κράτους
- ▶ Αυτή η συμφωνία επικυρώνεται από τα εθνικά Κοινοβούλια Σύμφωνα με τους εθνικούς συνταγματικούς κανόνες ή δημοκρατικά επιλέγεται το δημοψήφισμα για την εισδοχή νέου μέλους

Κριτήρια Κοπεγχάγης 1993

- ▶ Η ιδιότητα του μέλους προϋποθέτει ότι η υποψήφια χώρα έχει επιτύχει τη σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων, την ύπαρξη μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς, καθώς και την ικανότητα να αντιμετωπίζει την ανταγωνιστική πίεση και τις δυνάμεις της αγοράς εντός της Ένωσης. Η ιδιότητα του μέλους προϋποθέτει την ικανότητα του υποψηφίου να αναλάβει τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προσήλωσης στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Αποτελέσματα εισδοχής νέου Κ-Μ

- ▶ Αποκτά όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις ενός Κράτους-Μέλους
- ▶ Υπόκειται στο σύνολο του ενωσιακού δικαίου
- ▶ Υπόκειται στο «acquis communautaire»
- ▶ Εδαφική διεύρυνση της Ένωσης
  - ▶ Από την επικράτεια των Κρατών Μελών
    - ▶ Στη μεταβαλλόμενη διαμόρφωσή τους (Αλγερία/Γερμανία/ Greenland)

Ταυτότητα και Ισότητα των Κ-Μ της ΕΕ

- ▶ Άρθρο 4 παρ. 2 ΣΕΕ
- ▶ Η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών, καθώς και την εθνική τους ταυτότητα που είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΕ

▶ ΑΡΘΡΟ 5 ΣΕΕ

- ▶ 1. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας.
- ▶ 2. Σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη.

▶ ΑΡΘΡΟ 4 ΣΕΕ

- ▶ 1. Σύμφωνα με το άρθρο 5, κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη.

ΕΙΔΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ (1)

▶ Α. ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

▶ ΑΡΘΡΟ 2 ΣΛΕΕ

- ▶ 1. Όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα κράτη μέλη έχουν την εν λόγω δυνατότητα μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης.

▶ ΑΡΘΡΟ 3 ΣΛΕΕ

- ▶ 1. Η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στους ακόλουθους τομείς:
  - ▶ α) τελωνειακή ένωση,
  - ▶ β) θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς,
  - ▶ γ) νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ,
  - ▶ δ) διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής,
  - ▶ ε) κοινή εμπορική πολιτική.

ΕΙΔΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ (2)

▶ Β. ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

▶ ΑΡΘΡΟ 2 ΣΛΕΕ

- ▶ 2. Όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένο τομέα, η Ένωση και τα κράτη μέλη δύνανται να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις στον τομέα αυτό. Τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της. Τα κράτη μέλη ασκούν εκ νέου τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση αποφάσισε να παύσει να ασκεί τη δική της.

▶ ΑΡΘΡΟ 4 ΣΛΕΕ

- ▶ 2. Οι συντρέχουσες αρμοδιότητες της Ένωσης και των κρατών μελών αφορούν τους εξής κύριους τομείς:

- ▶ α) την εσωτερική αγορά,
- ▶ β) την κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη,
- ▶ γ) την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή,
- ▶ δ) την γεωργία και την αλιεία, με την εξαίρεση της διατήρησης των βιολογικών πόρων της θάλασσας,
- ▶ ε) το περιβάλλον,
- ▶ στ) την προστασία των καταναλωτών,
- ▶ ζ) τις μεταφορές,
- ▶ η) τα διευρωπαϊκά δίκτυα,
- ▶ θ) την ενέργεια,
- ▶ ι) τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,
- ▶ ια) τις κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη.

ΕΙΔΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ (3)

▶ Γ. ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ/ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ/ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ

▶ ΑΡΘΡΟ 2 ΣΛΕΕ

▶ 5. Σε ορισμένους τομείς και υπό τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για την υποστήριξη, τον συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών, χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητά τους στους εν λόγω τομείς.

▶ Οι νομικά δεσμευτικές πράξεις της Ένωσης οι οποίες θεσπίζονται βάσει των διατάξεων των Συνθηκών που αφορούν τους τομείς αυτούς δεν μπορούν να περιλαμβάνουν εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

▶ ΑΡΘΡΟ 6 ΣΛΕΕ

▶ Η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για να υποστηρίζει, να συντονίζει ή να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών. Οι εν λόγω τομείς δράσης είναι, στην ευρωπαϊκή τους διάσταση:

- ▶ α) η προστασία και η βελτίωση της ανθρώπινης υγείας,
- ▶ β) η βιομηχανία,
- ▶ γ) ο πολιτισμός,
- ▶ δ) ο τουρισμός,
- ▶ ε) η παιδεία, η επαγγελματική εκπαίδευση, η νεολαία και ο αθλητισμός,
- ▶ στ) η πολιτική προστασία,
- ▶ ζ) η διοικητική συνεργασία.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

- ▶ ΑΡΘΡΟ 2 ΣΕΕ
- ▶ Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες.
- ▶ Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

▶ ΑΡΘΡΟ 7 ΣΕΕ

- ▶ 1. Το Συμβούλιο δύναται, βάσει αιτιολογημένης προτάσεως του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφασίζοντας με την πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του και κατόπιν της έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του [άρθρου 2](#). Το Συμβούλιο, προτού προβεί στη διαπίστωση αυτή, ακούει το εν λόγω κράτος μέλος και δύναται, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, να του απευθύνει συστάσεις.
- ▶ Το Συμβούλιο επαληθεύει τακτικά ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι λόγοι που οδήγησαν στη διαπίστωση αυτή.
- ▶ 2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δύναται να διαπιστώσει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του [άρθρου 2](#), αφού καλέσει το εν λόγω κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.
- ▶ 3. Εφόσον γίνει η αναφερόμενη στην παράγραφο 2 διαπίστωση, το Συμβούλιο δύναται να αποφασίζει, με ειδική πλειοψηφία, την αναστολή ορισμένων δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή των Συνθηκών ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου του αντιπροσώπου της κυβέρνησης αυτού του κράτους μέλους στο Συμβούλιο. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο λαμβάνει υπόψη τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας αναστολής στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φυσικών και νομικών προσώπων.
- ▶ Οι υποχρεώσεις του εν λόγω κράτους μέλους, δυνάμει των Συνθηκών, εξακολουθούν, εντούτοις, να δεσμεύουν αυτό το κράτος μέλος.
- ▶ 4. Το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει, εν συνεχεία, με ειδική πλειοψηφία, να μεταβάλει ή να ανακαλέσει μέτρα που έχουν ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 3, ανάλογα με τις μεταβολές της καταστάσεως, η οποία οδήγησε στην επιβολή τους.

Έξοδος από την ΕΕ (άρθρο 50 ΣΕΕ)

- ▶ Κάθε Κράτος Μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.
- ▶ Γνωστοποίηση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – διαπραγματεύσεις,
  - ▶ Με συμφωνία της αποχώρησης και των όρων από το Συμβούλιο (αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία) μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (αποφασίζει με πλειοψηφία)
  - ▶ Χωρίς συμφωνία οι έννομες συνέπειες της αποχώρησης αρχίζουν να ισχύουν δύο έτη μετά την αρχική γνωστοποίηση
- ▶ Δυνατή η παράταση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (ομοφωνία), αλλά όχι χωρίς τη βούληση του αποχωρούντος κράτους ή κάποιου Κράτους Μέλους
- ▶ Μείωση της επικράτειας της Ένωσης
Ένα κράτος που αποχώρησε από την Ένωση θα πρέπει να υποβάλει αίτηση επανένταξης όπως κάθε άλλος υποψήφιος για ένταξη
- ▶ Δυνατότητα αποπομπής ενός κράτους μέλους;
- ▶ Αποχώρηση από την Ευρωζώνη χωρίς αποχώρηση από την ΕΕ;

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΕΠΙΣΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΣΤΟ EUROPA-INSTITUT, SAARLAND

ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

▶ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
- ▶ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
- ▶ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

▶ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ (ΕΘΝΙΚΟ) ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
- ▶ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ
- ▶ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

▶ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

(ΕΘΝΙΚΟ) ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ **ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:** είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν έννομες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, δηλαδή μεταξύ προσώπων που δεν ασκούν κρατική εξουσία.
- ▶ **ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ:** είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τις σχέσεις των ιδιωτών με το κράτος.

ΕΝΔΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ Τα μέρη (οι ιδιώτες) μπορούν να συμφωνήσουν να ρυθμίζουν τις σχέσεις τους διαφορετικά από ό,τι προβλέπει ο νόμος, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν απαγορεύεται.
- ▶ ΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ αποτελεί βασικά ενδοτικό δίκαιο.
- ▶ Κανόνες ενδοτικού δικαίου είναι οι κανόνες που επιτρέπουν τη μη εφαρμογή του, εάν τα μέρη μίας έννομης σχέσης δεν επιθυμούν την εφαρμογή του στη μεταξύ τους σχέση.
- ▶ Οι κανόνες ενδοτικού δικαίου είναι χαρακτηριστικό του **Ιδιωτικού Δικαίου**. Κανόνες ενδοτικού δικαίου δεν βρίσκουμε στο **Δημόσιο Δίκαιο**. Το ενδοτικό δίκαιο αντιπαραβάλλεται στο **αναγκαστικό δίκαιο** (*jus cogens*). Ως κανόνες αναγκαστικού δικαίου ορίζονται οι κανόνες δικαίου, η εφαρμογή των οποίων δεν μπορεί να αποκλεισθεί από την αντίθετη ιδιωτική βούληση. Η πλειονότητα των κανόνων δικαίου είναι κανόνες αναγκαστικού δικαίου.

Η ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΙΔΙΩΤΩΝ

- ▶ Οι διαφορές μεταξύ ιδιωτών (διαφορές ιδιωτικού δικαίου - διαφορές αστικού, εμπορικού και εργατικού δικαίου) υπάγονται στα πολιτικά δικαστήρια.
- ▶ Στην Ελλάδα πολιτικά δικαστήρια είναι:
  - ▶ Ειρηνοδικείο
  - ▶ (Μονομελές και Πολυμελές) Πρωτοδικείο
  - ▶ Εφετείο
  - ▶ Άρειος Πάγος

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ: ΚΛΑΔΟΙ

- ▶ ΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΑΚΡΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΚΥΡΙΩΣ ΚΛΑΔΟΥΣ:

- ▶ **ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:** ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις των ιδιωτών μεταξύ τους.

- ▶ **ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:** ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις των εμπόρων.

- ▶ **ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ:** ρυθμίζει τις εργασιακές έννομες σχέσεις.

ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΤΟΜΕΙΣ

- ▶ Το Αστικό Δίκαιο περιέχει τους κανόνες δικαίου που ρυθμίζουν όλες τις καθημερινές βιοτικές σχέσεις της ιδιωτικής ζωής και των ιδιωτικών συναλλαγών που διαμορφώνονται μέσα σε ένα κράτος, καθώς επίσης και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ανακύπτουν από αυτές. Οι βασικοί αυτοί κανόνες εμπεριέχονται στον Αστικό Κώδικα και έχουν ως πηγές δικαίου το γραπτό και το άγραφο δίκαιο, πιο συγκεκριμένα, τους νόμους και το έθιμο.
- ▶ Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ διαιρείται σε 5 μέρη:
  - ▶ Γενικές Αρχές
  - ▶ Ενοχικό δίκαιο
  - ▶ Εμπράγματο δίκαιο
  - ▶ Οικογενειακό δίκαιο
  - ▶ Κληρονομικό δίκαιο

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ: ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- ▶ ΣΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ περιλαμβάνονται γενικοί ορισμοί που αφορούν όλο το Αστικό Δίκαιο, όπως τι είναι Φυσικό πρόσωπο και Νομικό πρόσωπο, τι είναι δήλωση βούλησης και δικαιοπραξία, πώς και πότε καταρτίζεται έγκυρα μια σύμβαση (πρόταση, αποδοχή κλπ.), κλπ.
  - ▶ Η Δικαιοπραξία περιέχει τη **δήλωση βούλησης** των μερών για την παραγωγή ορισμένου έννομου αποτελέσματος.
  - ▶ Σύμβαση είναι η διμερής **δικαιοπραξία**, στην οποία δύο αντιτιθέμενες δηλώσεις βουλήσεως κατευθύνονται στην παραγωγή του ίδιου θελημένου έννομου αποτελέσματος (π.χ. πώληση, μίσθωση, κλπ.).
  - ▶ Οι συμβάσεις μπορεί να είναι ιδιωτικές, δημόσιες (όταν ένα από τα δύο μέρη ασκεί δημόσια εξουσία) ή διεθνείς (όταν τα μέρη έχουν διαφορετικές ιθαγένειες ή διαμένουν σε διαφορετικές χώρες).
  - ▶ Συμβόλαιο είναι η σύμβαση, η οποία έχει καταρτισθεί από Συμβολαιογράφο.

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ: ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ ΤΟ ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ρυθμίζει τις ενοχές, δηλαδή τις έννομες σχέσεις με βάση τις οποίες ένα πρόσωπο οφείλει μια παροχή σε ένα άλλο. Οι ενοχές μπορεί να ερείδονται σε σύμβαση ή στον νόμο. Το Ενοχικό Δίκαιο ρυθμίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις οφειλέτη και δανειστή μιας παροχής, την ανώμαλη εξέλιξη μιας ενοχής (αδυναμία παροχής, υπερημερία, πλημμελή εκπλήρωση του οφειλέτη), τις συμβάσεις και τις αδικοπραξίες.
- ▶ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ είναι ενδεικτικά:
  - ▶ Πώληση
  - ▶ Μίσθωση,
  - ▶ Διανομή,
  - ▶ Μεταφορά,
  - ▶ Ασφάλιση, κλπ.

ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ: ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΟ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ, ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟ

- ▶ ΤΟ ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ρυθμίζει τα απόλυτα δικαιώματα επί πραγμάτων, όπως την κυριότητα, νομή, επικαρπία, δουλείες, ενέχυρο, υποθήκη. Το Εμπράγματο Δίκαιο ορίζει ποια είναι τα δικαιώματα αυτά, τι περιεχόμενο έχουν, πώς δημιουργούνται, πώς μεταβιβάζονται και πώς προστατεύονται.
  - ▶ Νομή: η κατοχή ενός πράγματος χωρίς πάντα νομική βάση.
  - ▶ Επικαρπία είναι το **δικαίωμα** να χρησιμοποιεί κανείς και να **καρπώνεται** την ιδιοκτησία σε ένα πράγμα, το οποίο ανήκει κατά **ψιλή κυριότητα** σε άλλον.
  - ▶ Δουλεία (π.χ. οικίσεως, διόδου, κλπ): είναι εμπράγματο δικαίωμα πάνω σε ακίνητο υπέρ του κυρίου άλλου ακινήτου, που του παρέχει κάποια ωφέλεια.
  - ▶ Ενέχυρο: πρόκειται για την ασφάλεια του δανειστή σε περίπτωση μη καταβολής χρέους από τη μεριά του δανειζόμενου και αφορά μόνο κινητά πράγματα και δικαιώματα.
  - ▶ Υποθήκη: εγγράφεται προς εξασφάλιση του δανειστή και αφορά μόνο ακίνητα πράγματα.
- ▶ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ρυθμίζει τα σχετικά με τον γάμο, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συζύγων, τα περί λύσης του γάμου, τη γονική μέριμνα επί των παιδιών, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις γονέων και τέκνων, την υιοθεσία και τα περί διατροφής μεταξύ συζύγων και συγγενών.
- ▶ ΤΟ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ρυθμίζει τα περί κληρονομικής διαδοχής, διαθήκης, επαγωγής της κληρονομίας στους κληρονόμους, νόμιμης μοίρας, κλπ.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ Το εμπορικό δίκαιο αποτελεί ειδικό κλάδο του ιδιωτικού δικαίου και έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση του εμπορίου.
- ▶ Περιλαμβάνει τους κανόνες του δικαίου οι οποίοι σχετίζονται με τις εμπορικές πράξεις και τους εμπόρους. Είναι ένα σύνολο κανόνων, διατάξεων και αρχών, με τους οποίους ρυθμίζονται οι νομικές πτυχές των εμπορικών σχέσεων και ανταλλαγών.
- ▶ Το ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ διακρίνεται σε:
  - ▶ Γενικό εμπορικό
  - ▶ Εταιρικό δίκαιο
  - ▶ Πτωχευτικό δίκαιο και εξυγίανσης των επιχειρήσεων
  - ▶ Δίκαιο των αξιογράφων (επιταγή, συναλλαγματική, ομόλογα, μετοχές κλπ)
  - ▶ Δίκαιο του ανταγωνισμού
  - ▶ Δίκαιο βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας (δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (πατέντα), σήμα, βιομηχανικό σχέδιο, γεωγραφικές ονομασίες προέλευσης, πνευματική ιδιοκτησία, κλπ)
  - ▶ Ναυτικό δίκαιο
  - ▶ Ασφαλιστικό δίκαιο
  - ▶ Δίκαιο των μεταφορών

ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ ΕΤΑΙΡΕΙΑ είναι μία ένωση φυσικών ή νομικών προσώπων για την επίτευξη κάποιου κοινού σκοπού. Η εταιρεία δεν έχει πάντα κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά μπορεί να είναι θρησκευτικού, πολιτικού, φιλανθρωπικού ή άλλου σκοπού.
- ▶ Εταιρικοί τύποι
  - ▶ Προσωπικές εταιρείες:
    - ▶ Ομόρρυθμες
    - ▶ Ετερόρρυθμες
  - ▶ Κεφαλαιουχικές εταιρείες:
    - ▶ Περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ)
    - ▶ Ανώνυμη (ΑΕ)
    - ▶ Ιδιωτική κεφαλαιουχική (ΙΚΕ)
- ▶ Σήμερα ως οικονομικά σημαντικότερες θεωρούνται οι κεφαλαιουχικές, και κυρίως οι ΑΕ, διότι αυτές συμμετέχουν δραστήρια στη δημιουργία πλούτου και θέσεων εργασίας σε μια οικονομία.

ΜΑΡΙΑ ΜΕΝΓΚ-ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- ▶ Οι εταιρείες, όπως και τα φυσικά πρόσωπα, έχουν εθνικότητα/ιθαγένεια, όταν ιδρύονται σύμφωνα με τους κανόνες ενός εθνικού δικαίου και αποκτούν νομική προσωπικότητα.
- ▶ Επιπλέον, οι εταιρείες λογίζονται ως Ευρωπαϊκές εταιρείες, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 54 ΣΛΕΕ, ήτοι όταν:
  - ▶ 1) ιδρύονται σύμφωνα με το δίκαιο ενός από τα 27 Κράτη μέλη της ΕΕ
  - ▶ 2) έχουν την καταστατική τους έδρα (αυτή που αναγράφεται στο καταστατικό τους) σε ένα Κράτος μέλος της ΕΕ, και
  - ▶ 3) ο τόπος όπου λαμβάνονται οι αποφάσεις για τη διοίκηση της εταιρείας ή όπου βρίσκονται τα γραφεία/παραγωγή της εταιρείας είναι σε ένα Κράτος μέλος της ΕΕ (πραγματική έδρα).